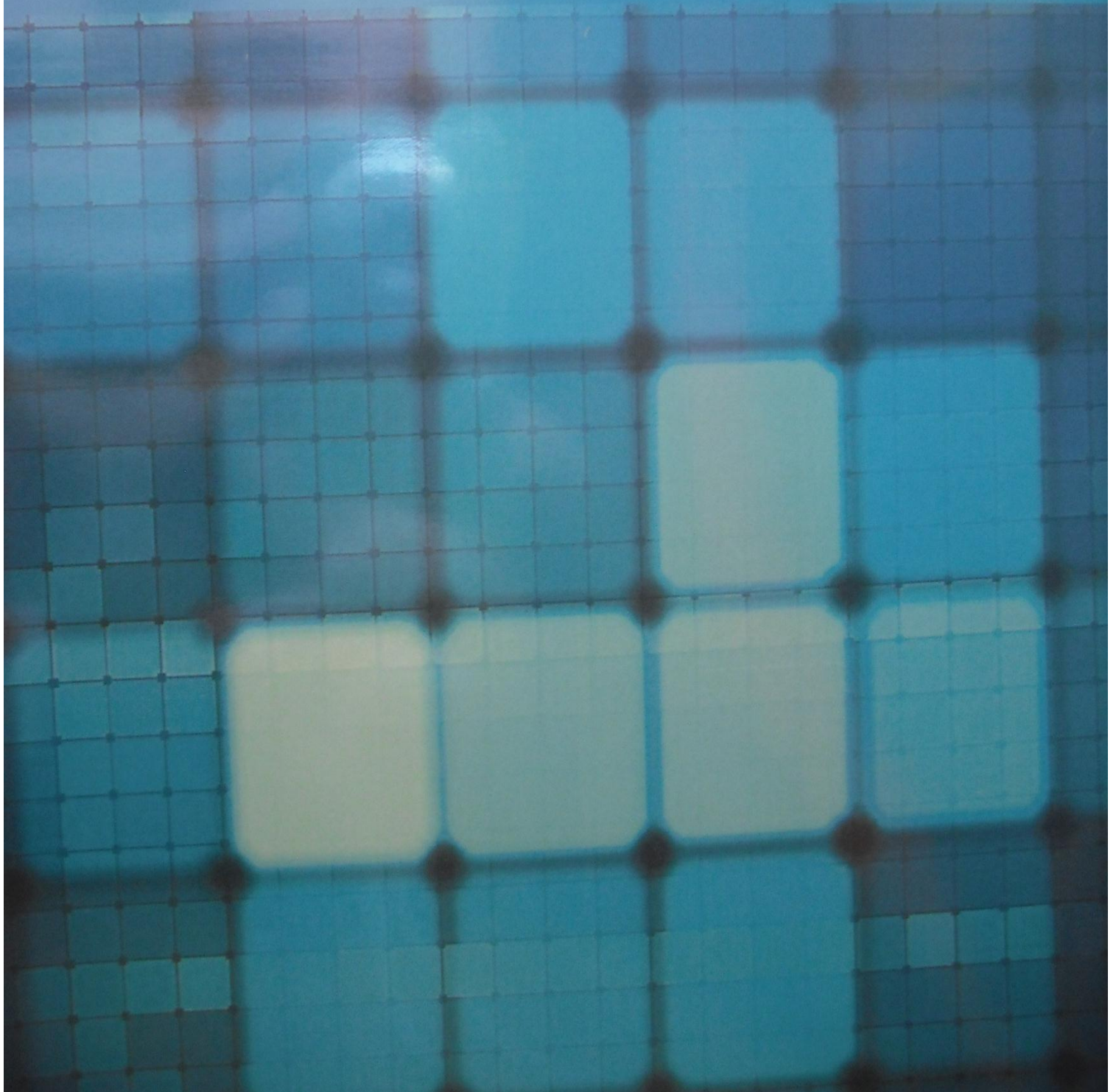

Билјана Петревска

ПЛАНИРАЊЕ ВО ТУРИЗМОТ

ПЛАНИРАЊЕ ВО ТУРИЗМОТ

Билјана Петревска

Рецензенти:

Проф. д-р Сашо Ќосев
Доц. д-р Марија Ацковска

Нацрт на корицата:

Владимир Мартиноски

Лектура:

Весна Мојсова - Чепишевска

Печати:

2ри Август - Штип, Македонија

© 2011 Сите права се заштитени. Ниту еден дел од книгата не смее да се умножува, на кој и да било начин и во која и да било форма, без претходна писмена согласност на издавачот.

CIP – Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

338.48

ПЕТРЕВСКА, Билјана

Планирање во туризмот / Билјана Петревска. – Скопје : Б.
Петревска, 2011. – V, 172 стр. ; 21 см.

Фусноти кон текстот. – Библиографија: стр. [169]-172

ISBN 978-608-65319-0-4

а) Туризам - Планирање
COBISS. MK-ID 88770570

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	vii
-----------------	-----

I ДЕЛ - СПЕЦИФИЧНОСТИ НА ТУРИЗМОТ КАКО СТОПАНСКА ДЕЈНОСТ .....

Хетероген карактер на туризмот	11
Туристички пазар и негови карактеристики	12
Содржина на туристичкиот производ	16
Карактеристики на туристичкиот производ	18
Репозиционирање на туристичкиот производ	22
Карактеристики на туризмот како стопанска дејност	24
Туристички организации	27
Туристичко законодавство	29
Туристичка политика	32
Ефекти на туризмот	33
Социо-културни ефекти на туризмот	36
Позитивни социо-културни ефекти на туризмот	37
Негативни социо-културни ефекти на туризмот	38
Влијание на туризмот врз животната средина	39
Позитивни влијанија на туризмот врз животната средина	41
Негативни влијанија на туризмот врз животната средина	42
Одржлив развој на туризмот	43
	44

II ДЕЛ - ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ НА ТУРИЗМОТ .....

Економски ефекти на туризмот	49
Позитивни економски ефекти на туризмот	50
Директни економски ефекти на туризмот	51
Влијание на туризмот врз бруто домашниот производ	51
Влијание на туризмот врз вработеноста	51
Влијание на туризмот врз инвестициите	53
Влијание на туризмот врз платниот биланс	57
Влијание на туризмот врз другите сродни стопански	58

дејности	59
Влијание на туризмот врз регионалниот развој	59
Индиректни економски ефекти на туризмот	60
Негативни економски ефекти на туризмот	61
Оптимизација на економските влијанија на туризмот	63
Мултипликативни ефекти на туризмот	66
Поим и видови мултипликатор	66
Пресметување коефициент на мултипликација	68
Значење на мултипликаторот	71
Туристичка сателитска сметка	71
Карактеристики на туристичката сателитска сметка	73
Елементи на туристичката сателитска сметка	75
Значење на туристичката сателитска сметка	80
Туристичката сателитска сметка како економски модел за развој на туризмот	81
III ДЕЛ - КОНЦЕПТОТ НА ПЛАНИРАЊЕ ВО ТУРИЗМОТ ..	85
Планирање во туризмот	86
Еволуција на планирањето во туризмот	92
Процес на планирање во туризмот	95
Нивоа на планирање во туризмот	103
Цели на планирањето во туризмот	106
Елементи на планирањето во туризмот	110
Значење на планирањето во туризмот	113
IV ДЕЛ - ПЛАНИРАЊЕ НА РАЗВОЈОТ НА ТУРИЗМОТ	119
Туристички развоен план	120
Карактеристики на туристичкиот развоен план	121
Содржина на туристичкиот развоен план	123
Фази на туристичкиот развоен план	125
Грешки во туристичкиот развоен план	127
Грешки во фазата на формулирање на туристичкиот развоен план	128
Грешки во фазата на имплементација на туристичкиот развоен план	131
Предвидување на туристичката побарувачка	132
Процес на предвидување на туристичка побарувачка	137
Фази на предвидување на туристичката побарувачка	138
Потешкотии при предвидување на туристичката побарувачка	141
Значење на предвидувањето на туристичката побарувачка	143

Методи и модели за предвидување на туристичката побарувачка	145
Квантитативни методи за предвидување на туристичката побарувачка	147
Наивни модели на предвидување	149
Модели на експоненцијално порамнување	150
Модел на анализа на трендот	151
Пристап на Воx-Jenkins	153
Едноставен (линеарен) регресионен модел	154
Повеќекратен регресионен модел	155
Модел на компјутерска симулација	157
Структурни економетриски модели	158
Квалитативни методи за предвидување на туристичката побарувачка	159
Длабинско интервју	160
Модел на тнр. “трето лице”	161
Модел на дополнување реченици	161
Жири на експерти	161
Субјективна проценка на веројатноста	163
Делфи модел	163
Модел на истражување на намерите на потрошувачите	166
 ЛИТЕРАТУРА	 169

ПРЕДГОВОР

Клучот за успешен развој на туризмот лежи во примената на концептот на неговото планирање. Економскиот развој на земјата не смее да биде единствена и приоритетна цел, туку е потребно да биде надополнета со останатите три главни цели: задоволување на потребите на туристите; заштита на ресурсите и интегрирање на туризмот во социјалниот и економскиот живот на заедницата. Притоа, генералната политика на туристичкото планирање треба да биде насочена подеднакво и кон создавање квантитет, но и кон подобрување на неговиот квалитет. Отпорот кој постоеше кон воведувањето на концептот на планирање на туризмот постепено исчезнува, па тој сè повеќе се прифаќа и применува како насока за идниот развој на туризмот.

Соодветно на тоа, проблематиката на примената на планирањето на развојот на туризмот е централна тема на оваа книга. Книгата е структурирана во четири дела кои меѓусебно се надоврзуваат и надополнуваат.

Така, во рамките на *првиот дел*, акцентот е ставен на хетерогениот карактер на туризмот, со укажување дека станува збор за повеќедимензионална општествена активност која сè повеќе наметнува неодложна потреба од негово научно следење и истражување. Притоа, во рамките на овој дел, накратко е проговорено за следниве поважни прашања: туристичкиот пазар, туристичкиот производ, туристичките организации, туристичкото законодавство, како и неминовната потреба од постоење кохерентна и реална развојна туристичка политика. Од многубројните ефекти кои ги произведува туризмот, во рамките на овој дел, информативно се анализирани социо-културните влијанија и ефектите врз животната средина, притоа посочувајќи ги како позитивните, така и негативните влијанија.

Вториот дел е во целост посветен на економските ефекти на туризмот, па последователно е направено разграничување помеѓу позитивните и негативните економски ефекти на туризмот, а во нивните рамки, подетално е проговорено за директните и индиректните влијанија. Централно место во овој дел зазема прашањето за мултипликативните ефекти на туризмот, а анализиран е и новиот туристички сметководствен систем, познат како

туристичка сателитска сметка, кој воедно е презентираан како економски модел за развој на туризмот.

Носечки дел на книгата претставува нејзиниот *трет дел* во кој детално е објаснет концептот на планирањето во областа на туризмот. Оттука, овој дел обилува со продлабочена анализа на поделните фази на процесот на планирање, со посебен осврт на различните нивоа на кои тоа може да се спроведува: меѓународно, национално, регионално, субрегионално, па сè до одделна туристичка дестинација или атракција. Целината е заокружена со прашањата за составните елементи на концептот на планирањето во туризмот, како и значењето што го има тоа.

Четвртиот дел прави чекор понатаму и се обидува да даде одговор на најважните прашања поврзани со планирањето на развојот на туризмот. Оттука, најнапред се разработени точките за туристичкиот развоен план, а притоа се анализирани најчестите грешки што се јавуваат во фазите на неговото формулирање и имплементација. Имајќи предвид дека мошне значаен сегмент во планирањето на развојот на туризмот претставува туристичката побарувачка, во овој дел е укажано и на потребата од нејзиното предвидување. Притоа, овој дел, а и целокупноста на трудот е заокружена со кратка анализа на најчесто употребуваните квантитативни и квалитативни методи и модели за предвидување, со цел да може да се согледаат нивните предности и недостатоци при нивна практична примена.

За подобноста, значењето и оправданоста на овој труд говори и извадокот од извештајот на двајцата рецензенти, презентираан во продолжение. Оттука, упатувам благодарност до проф. д-р Сашо Косев од Економскиот факултет - Скопје, кому како ментор на докторскиот труд, му должам огромна благодарност за поддршката, несебичната помош и експедитивноста во разрешувањето на сите спорни моменти со кои се соочував. Исто така, упатувам благодарност и до доц. д-р Марија Ацковска од Економскиот институт - Скопје, која како рецензент со своите коментари, предлози и забелешки придонесе за зголемување на квалитетот на ракописот.

Искрено се надевам дека оваа книга, во форма на дополнителна литература, ќе им биде од помош на сите студенти, кои како определба во своето формално образование се одлучиле да ги осознаат тајните на туризмот. Истовремено, овој труд може да биде интересно четиво и за сите оние кои имаат допирни точки со

туризмот, особено во поглед на неговите економски аспекти. Се разбира, одговорноста за сите грешки, пропусти и недостатоци што можат да се пронајдат низ текстот, е само моја.

Билјана Петревска
јуни, 2011 год.

Извадок од рецензентскиот извештај

“...На верување сме дека многубројните презентирани концепти, методологии и насоки, добиени како резултат на темелните анализи, претставуваат голем придонес и поттик за натамошниот развој на науката која ја обработува оваа проблематика. Ракописот обилува со нови сознанија за концептот на планирање, а воедно иницирани се и низа интересни прашања поврзани со практичната примена на планирањето на туристичкиот развој. Начинот на кој авторот го поставува односот помеѓу планирањето и туризмот е од особено значење како иницијатива, поттик или како основа за пронаоѓање потенцијални решенија, но истовремено и за унапредување на научната теорија и практика во оваа потесна научна област.

Според нашето мислење, овој ракопис има подеднакво теоретско и практично значење. Имено, многубројните согледувања и препораки што ги дава авторот заслужуваат внимание од сите носители на политиката на економскиот и туристичкиот развој и тие би можеле да се земат предвид при практичното водење на туристичката политика. Ракописот може да им биде од полза на студентите како дополнителна литература, но и на сите оние кои се заинтересирани да ги прошират своите познавања за процесот на планирање во туризмот. Презентираните сознанија во овој ракопис значат обид во една многу значајна област, каква што е планирањето, да се отворат нови простори за понатамошно научно истражување...”

Рецензенти

Проф. д-р Сашо Косев

Доц. д-р Марија Ацковска